

Vinko Ošlak

KAM KAŽE NAROD?¹

Avtor v četrtem in šestem poglavju filozofskega eseja *Narava - kultura - narod*, iz katerega objavljamo odlomka, razmišlja o univerzalni ravni narodnega občestva. Z narodne ravni in narodnega jezika potegne vzporednico k človeštvu. Opozarja na nevarnost kulture in narodnosti, ki se vrtita sami okoli sebe, kar vodi v malikovanje in preganjanje drugih. Slovenski narod in slovenski jezik bosta živela in rastla tako dolgo, dokler bo ta narod v tem jeziku samemu sebi kazal v smer univerzalnega in popolnoma naravnega človeka – in dokler bo drugim prinašal in izpovedoval nekaj, kar lahko prinesejo in izpovedo samo Slovenci. Življenja tega rodu v tej lastnosti, ki mu pravimo slovenstvo, in v tem izrazu, ki mu pravimo slovenščina, ne bo mogoče z ničemer podaljšati, ko bo zmanjkalo darov poslanstva in zgodb in sporočil, ki naj jih prinaša ta rod in pripoveduje ta jezik. Opozarja na nujnost združitve pripadnosti svojemu narodu s svetovljanstvom. Ne na seštevek enega in drugega, ampak na njuno zlitje, če hočemo, da se Slovenci kot narod jezikovno, politično in kulturno ohranimo.

Rekli smo, da narava kaže na duha, da je resnična narava narave pravzaprav duh sam. In rekli smo, da se do tega jedra in bistva narave ni mogoče dokopati neposredno v naročju narave same, temveč šele iz oddaljenosti, ki nam jo daje kultura. Ko napnemo lok bivanja tako močno, da s tetivo dosežemo črto kulture, pristne kulture kajpada in ne spektakla, s katerim izsiljujemo državne in zasebne kulturne sklade, si nabereemo energijo, s katero lahko prebijemo naličje naravnega in prodremo v to, kar je za tem naličjem, v duhovno bistvo narave. Tako kultura kaže na naravo in "obstreljuje" naravo, da je mogoče prodreti v njeno notranjo resnico.

Kaj ima vse to opraviti z narodom? Zakaj je mogoče imenovati narod v istem mahi z naravo in kulturo? Je to še en prst, ki kam kaže? Če kaže, kam in s kakšnim namenom? Komu kaže? Kaj hoče z njim storiti?

Rimljani, denimo, si še niso belili glave s tem, da bi utegnili biti narod. Deležnika "natus" še niso izpeljali v samostalnik "natio". Bili so preprosto "populus romanus" (rimsko ljudstvo) in ne "natio romana" (rimski narod), pa čeprav je njihova država obsegala ozemlja in prebivalstva tolikerkoli jezikov, kultur, ver in običajev, da bi bil tudi sodobni izraz "nacija" v kakšnem ameriškem smislu za vse to preozka opredelitev.

Narod v sodobnem – to se pravi v Montesquieujevem ali pa v Herderjevem oziroma Fichtejevem smislu – je razmeroma pozna domislica. Od srednjega veka naprej je ta beseda najprej pomenila študentske in stanovske združbe, ki so zbirale pripadnike raznih rodov in jezikov. Tako tudi izraz "Sveto rimsko cesarstvo nemške narodnosti" (*Das heilige römische*

Reich der deutschen Nation) nikakor ni pomenil nemškega naroda v današnjem pomenu te besede, temveč plemiški stan, ki je bil nosilec te države in so iz njega prihajali cesarji. A prav tako je zgodovinska neresnica, če srednjeveško Karantanijo predstavljamo kot prvo državo slovenskega naroda. Karantanija je obstajala v srečnem času srednjeveškega univerzalizma, ki je počival na univerzalnosti krščanske vere in katoliške Cerkve. Tako nemščina kakor tudi slovenščina sta bila ljudska (vulgarna!) in zasebna jezika prebivalcev te države, medtem ko je bil jezik državne administracije, ko je do nje prišlo, univerzalna latinščina. In dokler je v kaki državi kot administrativni, šolski, znanstveni in kajpada cerkveni jezik vladala nevtralna latinščina, jeziki posameznih ljudstev (etni) med seboj niso bili v konkurenčnem razmerju in tako človeka tedaj tudi niso sodili po jeziku. Tedanji človek je bil prikrajšan za eno najbolj temnih barbarstev našega časa: ko je pripadnost k izbrani jezikovni skupini najpomembnejša kvalifikacija posameznika in skupine.

Od leta 1887 si sicer skupina upajočih (njihov začetnik, dr. Ludvik Lazar Zamenhof, se je pod svojo prvo knjižico tega podjetja podpisal kot "dr. Esperanto", kar pomeni toliko kot "dr. Upajoči..."), ki šteje po vsem svetu danes ubogi milijon, največ morda tri milijone somišljenikov, prizadeva za vse človeštvo obnoviti stanje univerzalnega sožitja, kakršnega je za tisoč let v Evropi svoj čas ustvarilo krščanstvo s svojim univerzalnim jezikom latinščino. A dokler ima toliko ljudi, še posebej oblastnih ljudi, več veselja z rezanjem jezikov zaradi drugačnega jezika, kakor pa s prizadevanjem za razumen in pošten jezikovni sporazum, tudi Zamenhofovi upajoči (esperantisti) ne morejo upati na kaj drugega, kakor na lastno, komaj izpolnljivo upanje...

Kateremu od pojavov, ki smo jih obravnavali v prvem delu tega spisa, bi ustrezalo to, kar danes razumemo pod besedo "narod" ali "nacija"? Naravi, kulturi, duhu (nadnaravi)?

Če bi bil narod samo to, kar pomenijo sestavine te besede (na-roditi-se), potem bi s to besedo označevali nekaj naravnega, neodvisnega od človekove volje in zavesti. Ker pa ne govorimo o "božjem narodu" ali o "božjih narodih", temveč ves čas le o "božjem ljudstvu" – ko celo Izraelu ne pravimo "izvoljeni narod", temveč "izvoljeno ljudstvo", smemo morda sklepati, da tudi duh in nadnaravno nista to, čemur bi sodoben pomen naroda najbolj ustrežal. Bolj ko o zadevi premišljamo, bolj se nam zdi, da se kategorija naroda giblje nekako na isti višini kakor kategorija kulture.

Kakor nas kultura, ki jo prebudi v nas duh, najprej odtrga od narave, da nam jo iz te razdalje potem toliko lažje pokaže in nazadnje omogoči našo duhovno vrnitev k naravi, v kateri prepoznamo in sozaživimo duha samega, ki je prava narava narave – tako nas morda narodni čut, ki ga v nas prebudi isti duh, ki je spregovoril po kulturi, najprej odtrga od naših naravnih sorodstvenih in rodovnih vezi, da bi nam s tako ustvarjene razdalje lažje odprl oči za našo pravo in polno naravo, ki je širša od rodovnosti, starejša in perspektivnejša od rodovnega mita. Ko tako drugič, poslani s kvalifikacijo

1 Odlomka iz neobjavljenega eseja z naslovom "Narava - kultura - narod", Celovec 1995.

kulture in z značilnostjo naroda, prihajamo k svojemu rodu in svoji družini, ko se tako z distance kultiviranega narodnjaka nagnemo nad lastno zibel, v njej ne gledamo več družinsko in rodovno bitje, temveč človeka v njegovi najširši in hkrati najgloblji umeščenosti. V zibeli ali v jaslih leži – čeprav še brez kulture in narodne zavesti – eden izmed "božjega ljudstva", eden izmed "božjih otrok" – svetovljan.

Tudi tu je tako kakor pri razmerju med naravo in kulturo: kakor narave same tudi naravnega in hkrati najuniverzalnerejšega človeka ni mogoče videti neposredno. Nanj pokaže s kulturo kvalificirana narodnost. Smisel narodnosti je torej: odpirati oči za občečloveško, za prvinsko človeško, za božje otroštvo in za božjo ljudskost človeškega! Pomen in namen naroda je, da nas za toliko oddalji od našega družinskega in rodovnega okolja, da lahko začnemo gledati nanj z višjega zorišča in da v njem prepoznamo univerzalno raven in nazadnje raven duha samega.

Ko skušamo oblikovati docela naravnega človeka in takemu človeku ustrezno skupnost, ki je človeštvo, potrebujemo za to opravilo prav iste lastnosti in veščine, ki smo si jih pridobili, ko smo sestavljali vsak svoj narod. Ko smo sestavljali narod, smo morali – če pomislim na slovenski narod – požreti in preseči marsikatero nevšečnost ali nelagodnost, ki jo čutimo med seboj kot Štajerci, Kranjci, Korošci ipd. Morali smo se naučiti pozabljati razlike, ki jih ustvarjajo naravne človeške skupnosti in poiskati tiste stvari, ki so nam kljub temu skupne in na podlagi katerih lahko sestavljamo prvo umetno, se pravi narodno občestvo. In ko smo oblikovali skupen nacionalni jezik za knjižno rabo, smo se vsi morali znati odreči vrsti posebnosti in sprejeti rešitve, ki so se nam dolgo časa zdele izumetničene in celo tuje. Tako je sestavljanje naroda in oblikovanje nacionalnega knjižnega jezika postalo nezamenljiva šola za sestavljanje človeštva in za oblikovanje ter sprejemanje skupnega občečloveškega jezika.

Na vprašanje, ali ne bi bilo mogoče narodne ravni in narodnega jezika kar preskočiti in takoj misliti na človeštvo in na skupni jezik človeštva, saj bi nam to prihranilo ogromno časa, energij, pa tudi sporov, vojn in grozovitosti, ki spremljajo vso našo zgodovino, ni mogoče odgovoriti z absolutno jasnostjo. Sokrat je to zmogel. A koliko je Sokratov med mrtvimi in živimi? In naj tudi premore svet nekaj deset ali celo nekaj tisočev Sokratov, kar je sicer strašno malo verjetno, za vse druge, ki niso Sokrati, vendar ostane samo pot, kakor smo jo pokazali: pot postopnega sestavljanja vedno višje ravni v smeri univerzalnega človeka – dokler z najvišje, hkrati tudi najbolj umetne ravni, ravni univerzalnega človeštva, ne uzmemo in dosežemo docela naravnega človeka. Naravnega ne več po danosti, kakršen je "divjak", tudi ne po genialni izrednosti, kakršen je bil Sokrat, temveč po velikem skupnem vsečloveškem prizadevanju in spoznavanju, ki mu je pomembna in neizogibna postaja prav narodnost in njeno knjižno jezikovno izrazilo.

Kakor kultura pa se lahko – in vse prelahko – spridi tudi narodnost. Namesto da bi dvigala pripadnike naravnih rodovnih skupin na višjo solidarnostno raven naroda in jim od tam odpirala oči za naravno in nadnaravno ljudskost v človeku, se začne vrteti okoli same sebe, se začne ukvarjati sama s seboj kakor pokvarjen želodec – in privezuje človeka nase in zgolj nase, tja do najbolj ostudnih oblik malikovanja in najbolj krutih oblik preganjanja drugih.

Kakor začne kultura, ki ne ve, kdo jo je spodbudil in navdihnil in na kaj naj kaže, risati načrte za nori projekt samogonilnega stroja, začno tudi inženirji naroda, ki pozabi, kdo ga je poklical po imenu in na kaj naj kaže, za kaj naj odpira

oči, graditi vse dražji in vse zapletenejši perpetuum mobile, katerega edina učinkovitost je, da grabi tiste, ki ga sestavljajo in ki mu strežejo, v svoja nora in nepregledna zobata kolesa.

Narodnost, ki pozabi, na kaj mora kazati, za kaj mora odpirati oči, se začne vesti kakor želodec, ki bi začel prebavljati samega sebe. Tako narodi ne umirajo, ker bi jih premagali sovražniki, temveč ker so nehali kazati na božje otroštvo in na božjo ljudskost slehernega človeka. Narod, ki kaže samo še na sebe samega, je kakor larpartizem v umetnosti, je kakor podžiganje konzuma v gospodarstvu, je kakor licemerstvo, pobožnjakarstvo in moralizem v etiki.

Kakor je cilj kulture šele prav odpreti človeku oči za naravo, ga vrniti k naravi s tako odprtimi očmi in srcem, da v njenem jedru uzre pravo naravo narave, ki je nadnarava, ki je duh – tako je cilj narodnosti odpreti človeku oči za njegovo naravno mesto v razponu od domačih jasli do kozmosa, od družine do vsega človeštva v njegovi prostorski in časovni razsežnosti, v katerem bo nazadnje prepoznal svoje duhovno poreklo in usmerjenost.

Mar potem nimajo prav vsi ti, vse bolj številni, vse glasnejši in vse bolj jezni, skrbniki in varuhi naroda, narodove kulture in jezika, ki nas opozarjajo, kako je vse to vedno bolj ogroženo? Naj jim zamerimo, ko nam grozijo celo z ostrimi zakoni in ne manj ostrimi kaznimi, kadar s svojo kulturno ali jezikovno malomarnostjo njihov strah potrjujemo?

V spomin mi prihaja davna izjava ameriškega sociologa avstrijskega porekla Petra Bergerja, ki je na vprašanje novinarja, s čim se trenutno znanstveno ukvarja, da mu uspeva tako jasno razložiti aktualne politične in socialne premike in dogajanja, odgovoril, da preučuje zgodovino propadanja rimskega imperija. Kolikor razume propadanje Rima, toliko razume tudi ogroženost in propadanje sodobnih družbenih in političnih sestavov.

Rim se ni zrušil zaradi germanskih, slovanskih in drugih ljudstev, ki so pritiskale na njegove zidove, temveč prav zaradi teh zidov. Ko je nehal verjeti v svoje poslanstvo, ko je "barbarom" nehal prinašati zakon in mir in je skušal samo še obzidati in z vsemi sredstvi zavarovati pridobljeno in pribojevano, je začel razpadati v samem sebi, svojim nasprotnikom pa je prav s postavljanjem obrambnih zidov poslal vabilo, naj naskočijo obzidja...

Propad Rima nas lahko, kakor sociologa Bergerja, pouči še o nečem: za državo, ki ji ni bilo enake in ki ji nikoli več ne bo enake, nihče ni potočil solze. In za tem jezikom, ki je bil še več kakor država, v kateri so ga govorili, ne žaluje prav tako nihče razen esperantistov, ki edini izkustveno vedo, kaj pomeni imeti skupni jezik. Celotni profesorji latinščine tega jezika v glavnem ne pogrešajo, saj ga nikoli niso uporabljali za sporazumevanje, temveč zgolj za jezikovno in humanistično gimnastiko, žalujejo pa, kolikor žalujejo, za izgubljenimi profesorskimi službami... Če se je tako zgodilo z najmenitnejšo državo v človeški zgodovini, če se je tako zgodilo najbolj urejenemu in pogumnemu ljudstvu, če se je tako zgodilo poleg grščine najmenitnejšemu jeziku, zakaj bi bilo dogajanje, ki mu za nazaj pravimo "zgodovina", prizanesljivejše do republike Slovenije, slovenskega naroda in slovenskega knjižnega jezika?

Niti narava niti zgodovina, a mislim, da še manj onstranstvo, nočejo ali ne morejo podpisati zagotovila, da bo slovenski narod s svojo državo in s svojim jezikom dočakal dan poslednje sodbe. Takega zagotovila ne more dobiti niti za tisoč, niti za sto, niti za deset let naprej. Edino zagotovilo, ki je pri priči na voljo, je to, da tudi za Slovenci in za slovenskim jezikom ne bo jokalo več ljudi, kakor jih vidimo in slišimo jokati za

Rimom in latinščino! Skratka: jokal ne bo nihče, razen mogoče, spet, esperantistov, katerih cilj ni le uveljavljanje skupnega jezika za ves svet, temveč tudi ohranjanje in literariziranje čim večjega števila obstoječih jezikov, tako tudi slovenščine...

Kakor Rimljanov, tudi Slovencev ne bodo ugonobili Hrvatje, Italijani, Nemci, Madžari ali angleško govoreči, ki so trenutno največja moč sveta. Vsi ti imajo nad Slovenci in slovenstvom, nad slovenskim jezikom in njegovo izrazno zmogljivostjo natanko toliko moči, kolikor jim je Slovenci sami izročajo. Slovenski narod in slovenski jezik bosta živela in rastla tako dolgo, dokler bo ta narod v tem jeziku samemu sebi kazal v smer univerzalnega in popolnoma naravnega človeka – in dokler bo drugim prinašal in izpovedoval nekaj, kar lahko prinesejo in izpovedo samo Slovenci. Danes ni mogoče reči, ali se je ta misija končala že s Cankarjem ali morda s Kočebkom ali se mogoče izteka z Rebulom – ali pa ima še za nekaj ali celo veliko rodov in njihovih jezikovnih glasnikov snovi in sporočila. Resnica pa je, da življenja tega rodu v tej lastnosti, ki mu pravimo slovenstvo, in v tem izrazu, ki mu pravimo slovenščina, ne bo mogoče z ničemer podaljšati, ko bo zmanjkalo darov poslanstva in zgodb in sporočil, ki naj jih prinaša ta rod in pripoveduje ta jezik.

Graditi obrambne zidove okoli slovenstva in slovenskega jezika je torej tako malo smiselno, kakor je bilo nesmiselno Markovo poskušanje, da bi zakrpal obzidja rimske države, skozi katera so se že stekala ljudstva, ki bodo Rim razdejala, ker v njegovih kamnih, njegovem zlatu in njegovem vonju po moralni trohobi ne bodo našla ničesar zase. Nihče ali skoraj nihče ne bo ostal Slovenec samo zato, ker bi mu kdo žugal, da so vse druge izbire ničvredne; nihče ali skoraj nihče ne bo vztrajal pri slovenščini samo zato, ker mu bo kdo žugal, da bo sicer veljal za odpadnika. Naroda, narodove kulture in narodnega jezika ni mogoče braniti in utrjevati z moralnim apelom in moralnim pritiskom. Nasprotno, prav to dvoje veliko bolj zrahlja kamne narodne stavbe kakor pa še tako malomarna brezbržnost.

Kakor za posameznega človeka vemo, da svojega življenja ne plemeniti in ne podaljšuje, če se z vsemi močmi ukvarja samo z vprašanjem, kako bi preprečil svoje staranje in nazadnje svojo smrt, da pa utegne to življenje v resnici trajati dalj in biti srečnejše in lepše, če se tak človek ukvarja zgolj s težo vsakega dneva posebej, kakor mu je svetoval Kristus, tako se je pametno tudi na ravni skupnosti sprijazniti z dejstvom, da je tudi narodom in jezikom dan čas in ne večnost. "Če so jeziki," pravi apostol Pavel, "bodo prešli..." Tudi v slovenskem prevodu te razumne knjige slovenščina ni izvzeta!

Svojemu narodu in svojemu narodnemu jeziku bo tako še najprijaznejši in najkoristnejši tisti, ki se ne bo toliko gnal za tem, da bi obojemu vnedogled podaljševal življenje, temveč bo poskušal v času, ko oboje še živi, slovenstvo in slovenščina, ti dve posodi uporabiti za hranjenje, prenašanje in nalivanje olja v jutrovskega pomenu te besede.

Jeziku ni mogoče storiti večje sile in škode, kakor če naredimo iz njega dolžnost, čeprav smo mu zbrisali sporočilo. In narodu ni mogoče bolj učinkovito prižgati predsmrtne sveče kakor s tem, če ga skušamo ohranjati z očitani odpadništva, čeprav ne kaže na nič zunaj sebe in zre samo še v samega sebe, kakor bolno oko, ki bi videlo lastno zenico, ne pa sveta, za katerega je ustvarjeno.

Kakor v zadevah etike, kjer velja nasvet, da zase najbolje poskrbimo, če skušamo skrbeti za druge in lajšati njihova bremena, tako bo tudi v zadevi naroda, njegove kulture in jezika. Slovenstva ne bomo krepili tako, da bomo skušali bolešno slovenizirati vse, od triglavskega kamnja do jadranske slane

vode. Slovenstvo bomo najbolj utrjevali tako, da bomo razvijali sočutje in življenje v težave drugih narodov in ljudstev. Nihče ni tako krepil nemštva kakor Herder, ki je opazil slovanske narode in svojim rojakom odpiral oči za njihove kulture in jezike. Nihče ni bil večji Rimljan kakor Ovid, ki je v Pontu izjavil "Hic, barbaros sum...", ko ni razumel svojih novih sosedov v izgnanstvu. Nihče ni zlepa toliko dal slovenstvu kakor Baraga, ko je pisal očipvejsko slovnico in si delal skrbi z indijanskimi jeziki. Ali Miklošič, ki je napisal prvo albansko slovnico in ki se je tudi med prvimi v Evropi resno ukvarjal z romskim jezikom romanes... Vsaj kristjanom ne bi smela biti tuja misel, da velja isti duh dobrote in ljubezni za razmerja med osebami in za razmerja med skupinami in med narodi.

***

Koliko pripadnikov šteje moj narod? Koliko je pravih kozmopolitov, ki so to prav zaradi tega, ker se ob vsem svojem globalizmu in univerzalizmu spominjajo tudi svoje poti, se pravi svojih bližnjih in svojega naroda? Statistično število pač pove, koliko prebivalcev živi v mejah kake države ali koliko jih govori kak jezik. Državna ali socialna statistika pa ne moreta povedati, koliko pripadnikov šteje kak narod.

K narodni pripadnosti človeka ne prišteva njegovo rojstvo, ki je stvar naključja, temveč njegova udeležba v narodovem zgodovinskem spominu in v njegovi kulturi ter izrazni ustvarjalnosti. Najpomembnejše sredstvo in izraz te kulture in ustvarjalnosti je nacionalni knjižni jezik. Ker ta jezik ni izraz v naravo potopljenega prvotnega človeka, ki se lastnega jezika pravzaprav ne zaveda in je zato suženjsko vezan na vse njegove kapriciozne oblike, je nacionalni knjižni jezik vedno zavestni proizvod človekovega duha. Njegove oblike in njegovi pomeni so normirani, kakor so normirani tudi drugi standardi, ki veljajo v kakšni civilizaciji in kulturi. V prenesenem pomenu besede bi tako lahko rekli, da so nacionalni knjižni jeziki umetni jeziki, saj so po premisleku in velikokrat tudi sporazumu urejeni v nov in višji izrazni sistem. Slovenski pravopis definira knjižno slovenščino prav s tem izrazom – "umetna stavba" (SP 1962, str. 13).

Pripadnik kakega naroda je v pravem in polnem smislu tako samo tisti, ki se vključi v vsenarodni jezikovni sporazum, katerega predmet je umetno urejen in normiran knjižni jezik, ki edini lahko izrazi vso vsebino in duha kulture, znanosti in izrazne umetnosti, ki nastajajo na ravni naroda. Kdor se v ta sporazum noče ali ne more vključiti, ker mu intelektualno ni kos, sicer govori eno od narečij, ki so bila podlaga temu skupnemu narodnemu jeziku, nosi celo ime tega naroda in ga statistika k temu narodu tudi prišteva – v resnici pa je od tega naroda bolj oddaljen kakor pripadnik še tako drugačnega in oddaljenega naroda, ki to raven dosega. Čeprav narodno ozaveščen in tako tudi jezikovno usposobljen Slovenec in denimo Japonec nimata skoraj nikakih nacionalnih stičišč, bosta kljub tako prepadnim razlikam v svojih jezikih prej našla skupni jezik kakor pa vsakdo od obeh s svojimi zgolj formalnimi sonarodnjaki, ki te ravni ne dosega ali je celo nalašč nočejo dosežati. Tako narodno kvalificiran Slovenec in Japonec se imata o čem pogovarjati, če se po naključju znajdeti na isti umetniški razstavi ali na istem glasbenem koncertu. Niti prvi niti drugi pa se o tem ne more pogovarjati s svojimi nacionalno nekvalificiranimi sonarodnjaki.

Iz tega je mogoče sklepati dvoje. Prvič, da je pravih pripadnikov kakega naroda vselej le nekaj tisoč oseb. Vsi drugi stotisoči ali milijoni pa živijo na ravni plemenske pripadnosti in izraznega načina. In drugič, da je nacionalna kvalifikacija

že sama po sebi transnacionalna, saj se je prav po njej mogoče povezovati s pripadniki drugih narodov. V internacionalnosti je vselej zajet pojem nacionalnosti.

Da to niso bajke, pove že nekaj skupih podatkov o tem, koliko ljudi med prebivalci kakšne države ali domnevnega narodnega območja sodi med redne bralce knjig, med poznavalce lastne zgodovine, med negovalce tradicij in spominov, predvsem pa med tiste, ki znajo logično in lepo povedati ali napisati to, kar želijo sporočiti drugim.

A kako tanka je potem šele plast kozmopolitov! Če smo prave pripadnike kakega naroda opredelili s tem, da se morajo vključiti v narodni jezikovni sporazum, obvladati lastno etnološko, kulturno, politično in duhovno zgodovino in se razmeroma redno udeleževati skupnega kulturnega življenja in vsakršnega, predvsem pa besednega ustvarjanja, potem pri definiranju svetovljanov ne moremo biti popustljivejši.

Pristni kozmopoliti so potemtakem tisti, ki so na svetovni ravni ponovili to, kar so prej storili na narodni. Kakor so tam povzeli najuniverzalnejše sestavine posameznih narečij in iz njih sestavili "umetno stavbo" nacionalnega knjižnega jezika, v katerem se edino lahko izrazi njihova kultura, tako morajo to storiti tudi na svetovni, mednarodni ravni. Vključiti se morajo v svetovni jezikovni sporazum, v katerem se bo lahko adekvatno izrazila njihova svetovljanska zavest, kultura in ustvarjalnost.

Samo jezik kajpada ni dovolj. Ti ljudje morajo vsaj v glavnih potezah poznati zgodovino vsega človeškega rodu in njegove poti iz teme v svetlobo, kakor jo opisuje Herder v svojem delu *"Auch eine Philosophie der Geschichte zur Bildung der Menschheit"* (Še en prispevek filozofije zgodovine k oblikovanju človeštva). A ni dovolj, da samo poznajo dejstva iz svetovne zgodovine, da poznajo zaklade znanja, umetnosti in duha

vseh ras in obdobj – predvsem morajo čutiti solidarnost in simpatijo z vsemi ljudstvi, z vsem človeškim rodom.

Tako tudi pravih kozmopolitov ni veliko več kakor pravih pripadnikov kakega naroda. Po vsem svetu morda nekaj deset tisoč. Čeprav je uporabnikov mednarodnega jezika precej več, pa vseh teh vendarle ni mogoče šteti k pristnim svetovljanom. Esperanta se nazadnje lahko nauči tudi tajni policist, da lahko zbira podatke o subverzivni dejavnosti pristnih esperantistov. Kozmopolit pa ni tisti, ki samo obvlada raven jezika za ves svet, temveč tisti, ki čuti odgovornost za ves svet in simpatijo z vsem svetom in si za uresničevanje obojega poišče najustreznejše izrazilo.

Tako šteje univerzalno ljudstvo sveta le nekaj tisoč, v najboljšem primeru morda nekaj deset tisoč oseb, čeprav šteje svetovno prebivalstvo več kot pet milijard ljudi. To so osebe, ki se spominjajo osebne, družinske, rodovne, narodne in občeloške zgodbe. Imajo tudi jezik, v katerem lahko vse te zgodbe najbolj ustrezno izrazijo in pripovedujejo drugim. V njih je zbrana prava narava človeštva, k nim kažejo narodi s svojimi izročili in jeziki. In v njih se narodi in jeziki ohranijo, kakor se v narodno prebujenem in kvalificiranem človeku ohranijo izročila in narečja pokrajin.

Narava, kultura, narod – trikrat zavito stopnišče, po katerem človek prihaja nazaj k naravi sveta in k naravi samega sebe. Ko se tako vrne, uzre v globini narave duha, nadnaravo, kot pravo naravo narave in se z njo združi po svoji skrbi za ohranjanje življenja in okoliščin, ki življenje omogočajo in pospešujejo. In v ljudeh uzre univerzalna duhovna bitja, s katerimi se zbere v ljudstvo božjih otrok, v katerem spozna istega duha, kakor ga je mogel uzreti v naravi, ko se je vanjo potopil z odskočišča kulture.

Summary

WHERE DOES THE NATION LEAD TO?

Vinko Ošlak

In the fourth and sixth chapter of the philosophical essay *Nature - Culture - Nation*, the passages of which are published here, the author ponders upon the universal level of the national community. From national level and national language he draws a parallel to mankind. He warns about the danger of culture and nationality that turn around themselves, which leads into idolatry and persecution of others. The Slovene nation and language will live and grow for as long as this nation uses this language to lead itself into the direction of a universal and completely natural humanity, and for as long as it will mediate and declare the others something that can only be mediated and declared by Slovenes. Nothing will help to prolong the life of this nationality in the feature that is called "Slovene identity" and in the expression "Slovene language" when we run out of the gifts of our mission, stories and messages that are to be mediated by this nationality and told in this language. The author emphasizes the necessity to unite belonging to one's own nation nationality and cosmopolitanism. The result should not be the sum of one and the other, but their fusion, if the Slovenes as a nation want to survive linguistically, politically and culturally.